

λύτῳ δικαιοσύνη καὶ μακαριότητι. Ὁ χῶρος αὐτὸς εἶναι τὰ «ἔξω τοῦ Οὐρανοῦ» (—τοῦ Σύμπαντος), ἅπερ θεωροῦσιν αἱ ψυχαὶ κατὰ τὰς πνευματικὰς ἀνατάσεις τῶν, καὶ ἅτινα ὑπέρκεινται παντὸς ὕμνου. «Τὸν δὲ ὑπερουράνιον τόπον οὔτε τις ὕμνησέ πω τῶν τῆδε ποιητῆς οὔτε ποθ' ὕμνηση κατ' ἀξίαν» (1).

ΥΛΗ

Ὡς δευτέρου στοιχείου τοῦ κόσμου συλλαμβάνει ὁ Φιλόσοφος τὴν ὕλην. Οὐχὶ ὡς τὶ τῶν τεσσάρων στοιχείων, ἀλλὰ τι ὀπίσω καὶ ἀπὸ αὐτὰ τὰ ἀπλούστατα πρῶτα στοιχεῖα κείμενον. Ἄορατος καθ' αὐτὴν καὶ μόλις ὑπὸ τοῦ νοῦ «λογισμῶ τινι νόθῳ» συλλαμβανομένη ὡς ὑπάρχουσα. Ἀπλούστερον τῶν τεσσάρων στοιχείων καὶ ἀμορφότερον αὐτῶν. Καὶ αὐτὰ τὰ τέσσαρα στοιχεῖα, ποὺ λέγομεν σήμερον ὕλην, παράγονται ἐκ τῆς νοητῆς αὐτῆς, τῆς ὅλως ἀμόρφου, τῆς καθ' ἑαυτὴν ὕλης, ἣτις ἐστὶ τρόπον τινὰ ἡ μήτηρ πάντων τῶν γιγνομένων καὶ αἰσθητῶν. «Τὴν τοῦ γεγονότος ὄρατοῦ καὶ πάντως αἰσθητοῦ μητέρα καὶ ὑποδοχὴν μήτε γῆν μήτε ἀέρα μήτε πῦρ μήτε ὕδωρ λέγωμεν... ἀλλ' ἀνόρατον εἶδος τι καὶ ἀμορφον π α ν δ ε χ ε ς μεταλαμβάνον δὲ ἀπορώτατα πῆ τοῦ νοητοῦ». Ἐφ' ὅσον μετέχει τοῦ νοητοῦ λαμβάνει ἐκάστοτε καὶ τὸ ὄνομα. «Πῦρ μὲν τὸ ἐκάστοτε αὐτοῦ (τῆς ὕλης) πεπυρωμένον μέρος μαίνεσθαι, τὸ δὲ ὑγρανθὲν ὕδωρ, γῆν δὲ καὶ ἀέρα καθ' ὅσον ἂν μιμήματα τούτων δέχεται». Ἡ αὐτὴ ὕλη εἶναι δεκτικὴ πάντων τῶν εἰδῶν τοῦ φυσικοῦ, τοῦ γιγνομένου κόσμου. Καθ' ἑαυτὴν νοουμένη καὶ ἡ ὕλη εἶναι ἀφθαρτος, ἄ π ε ι ρ ο ς καὶ ἄ σ χ η μ ο ς καὶ ὡς οὐδὲν σχῆμα ἔχουσα καὶ ὁμως δέχεται ὅλα τὰ σχήματα τῶν Ἰδεῶν καὶ τὰ πέρατα, ἅτινα σχηματίζονται ἐπ' αὐτῆς διὰ τῆς ἐπιδράσεως τῶν Ἰδεῶν. Ἀναλλοίωτος οὔσα καθ' ἑαυτὴν φαίνεται ἀλλοιουμένη μόνον καθ' ὅσον δέχεται ἐν ἑαυτῇ τὰς διαφόρους μορφὰς τῶν Ἰδεῶν. Ὡς ὁ κηρὸς ἢ ὁ χρυσὸς ἐπὶ τοῦ ὁποίου χαράσσονται καὶ σχηματίζονται διάφορα σχήματα χωρὶς νὰ ἀλλαγῆ ἡ οὐσία αὐτῶν, οὕτω καὶ ἐπ' αὐτοῖς διὰ τινος ἐπιδράσεως τῶν Ἰδεῶν σχηματίζονται τὰ «εἰδῶλα», τὰ «μιμήματα» αὐτῶν. Τὰ μιμήματα αὐτὰ ἀκριβῶς εἶναι ὅλα τὰ φαινόμενα τοῦ αἰσθητοῦ κόσμου, ὅπως βλέπομεν αὐτὰ διὰ τῶν αἰσθήσεων. Ἡ Ἰδέα τοῦ δένδρου ἐπιδραῖ ἐπὶ τῆς ἀμόρφου ὕλης καὶ βαθμηδὸν παρουσιάζεται πρὸ ἡμῶν τὸ ὠραῖον φυσικὸν δένδρον. «Δέχεται τε γὰρ αἰεὶ τὰ πάντα... ἐκμαγεῖον γὰρ φύσει παντὶ κεῖται, κινούμενόν τε καὶ διασχηματιζόμενον ὑπὸ τῶν εἰσιόντων» ἐν αὐτῷ Ἰδεῶν. «Φαίνεται δὲ δι' ἐκεῖνα ἀλλοῖον» ἐνῶ καθ' αὐτὴν μένει ἀναλλοίωτος ὡς καὶ ὁ χρυσὸς ἢ ὁ κηρὸς καὶ μετὰ τὴν ἐγχάραξιν ἐπ' αὐτοῦ τῶν διαφορῶν

1. Ἐν Φαίδρ. 247 c-250 α. ε. Συμπ. 211 Α.

μορφῶν. «Τὰ δὲ εἰσιόντα καὶ ἐξιόντα τῶν ὄντων αἰεὶ μιμήματα, τυπωθέντα ἀπ' αὐτῶν τρόπον τινὰ δύσφραστον θαυμαστόν» (1). Χωρὶς τὴν ἐπίδρασιν τῶν Ἰδεῶν ἐπὶ τῆς ὕλης ἀποτελεῖ αὕτη σχεδὸν τὸ μὴ ὄν. εἶναι ἄρνησις τῆς πραγματικότητος, ὁ ἀντίπους τῶν Ἰδεῶν. Κάτι ὅπερ δὲν δυνάμεθα νὰ καθορίσωμεν, ὡς μόνον «λογισμῶ τινι νόθῳ» συλλαμβανόμενον.

Ἡ ὕλη εἶναι ἀπλοῦν ὡς ἡ χώρα, πεδῖον, ἐφ' οὗ γίνεται ὁ ὅλος κόσμος διὰ τῆς εἰσόδου τῶν Ἰδεῶν ἐν αὐτῇ. Μία γενικὴ βᾶσις ἐφ' ἧς δύναται νὰ δημιουργηθῇ ὁ κόσμος. Πεδῖον ἀποκαλύψεως αἰσθητῆς παντός ἐν χρόνῳ γινόμενου καὶ ἐν χρόνῳ πάλιν ἐξαφανιζομένου. Προικισμένη μὲν ἄτακτον κίνησιν, ἣτις δύναται νὰ ρυθμισθῇ ὑπὸ τοῦ νοῦ τοῦ παντός, διὰ νὰ μορφωθῇ ἐν αὐτῇ ὁ ὠραῖος εὐτάκτος αἰσθητὸς κόσμος. Ἄλλως θὰ εἴχομεν τὸ φοβερὸν χάος τῶν μύθων (*).

Τόσον ἡ ἄμορφος ὕλη ὅσον καὶ αἱ Ἰδέαι διὰ τὸν Φιλόσοφον ὑπάρχουσι αἰωνίως. Μέχρι καὶ τοῦ Ἀριστοτέλους ἡ Ἑλληνικὴ Φιλοσοφία ζητεῖ κυρίως νὰ συλλάβῃ τὸ πῶς ἡ γένεσις τοῦ μυστηριώδους πρὸ ἡμῶν κόσμου. Δὲν ἔθεσαν ἀκόμα σαφῶς τὸ τελικὸν ἐρώτημα: πόθεν ἡ πρώτη ὕλη ἢ ἡ πρώτη Ἰδέα ἢ ἡ πρώτη μορφή. Ἀσαφῶς πως θὰ θιγοῦν ταῦτα διὰ τῆς ὑψίστης Ἰδέας καὶ τοῦ πρώτου κινουῦντος, ὡς τῆς πρώτης Ἀρχῆς τῶν πάντων.

Αἱ Ἰδέαι καὶ ὁ Αἰσθητὸς κόσμος. Τὸν κόσμον τῶν Ἰδεῶν συνέλαβεν ὁ Πλάτων, διὰ νὰ κατανοήσῃ τὸν προβληματικὸν καταστάντα κόσμον τῶν αἰσθητῶν καὶ δὴ ἐν τῇ ἐνότητι αὐτοῦ. Τόσον ὁ νοητὸς ὅσον καὶ ὁ αἰσθητὸς κόσμος ὑπάρχουν ὡς τις βεβαία πραγματικότης διὰ τὸν Φιλόσοφον. Ἐφ' ὅσον ὅμως ὑπάρχουν καὶ οἱ δύο αὐτοὶ κόσμοι, πρέπει τότε νὰ εὑρεθῇ καὶ ἡ σχέσις αὐτῶν πρὸς ἀλλήλους καὶ δὴ τοιαύτη σχέσις, ἣτις νὰ μᾶς ἀποδίδῃ τὴν ποθητὴν ἐνότητα—μόνην βᾶσιν τῆς ἀληθοῦς γνώσεως ἀλλὰ καὶ τῆς ἀληθοῦς πραγματικότητος. Τὸ γενικὸν τοῦτο πρόβλημα πιστεύει ὅτι θὰ λύσῃ ὁ Πλάτων διὰ τῶν Ἰδεῶν. Ἐὰν σκοπὸς τῆς Φιλοσοφίας ἦτο καὶ μένει ἡ σύλληψις τοῦ κόσμου, ἡ Φιλοσοφία τοῦ Πλάτωνος εἶναι ἡ περὶ Ἰδεῶν φιλοσοφία, ἀκριβῶς διότι διὰ τῆς θεωρίας τῶν Ἰδεῶν ζητεῖ νὰ συλλάβῃ τὴν πραγματικότητα τοῦ προβληματικοῦ καταστάντος κόσμου, φυσικοῦ τε καὶ ἠθικοῦ τοιούτου.

Ἀφοῦ δι' αὐστηρᾶς λογικῆς ἐρεύνης ἀλλὰ καὶ μυστικιστικῆς πτήσεως συνέλαβε τὰς Ἰδέας ὡς τὸν μόνον πραγματικὸν κόσμον, ὡς τὴν μόνην κατάκτησιν τῆς πραγματικότητος, καὶ τὴν ὕλην ὡς τὴν ἀναγκαίαν βᾶσιν πάσης γενέσεως τοῦ αἰσθητοῦ κόσμου, θὰ ζητήσῃ τώρα δι'

1. Τιμ. 51—52.

2. Zeller II, 1 σελ. 732—7.

αὐτῶν νὰ κατανοήσῃ τὸ ὅλον: Τὰς Ἰδέας καὶ τὰ φαινόμενα καὶ τὰς σχέσεις αὐτῶν πρὸς ἄλληλα καὶ πρὸς τὸ Ἔν (¹).

Αὐστηρὰ ἐπιστημονικὴ μέθοδος δὲν εἶναι δυνατὴ ἐνταῦθα. Ὁδηγὸς εἶναι μᾶλλον ὁ νοῦς ἢ ἡ ἀσθενὴς λογικὴ. Ὁ νοῦς θὰ πετᾷ εἰς τὰ δυσπρόσιτα τῆς ἀληθείας ὕψη, ἡ δὲ λογικὴ θὰ ζητῇ καὶ αὐτὴ τὸ κατ' αὐτὴν νὰ συλλάβῃ τὰ νοήματα συλλογιστικῶς, ἔστω καὶ ἐπὶ πιθανοτήτων στηριζομένη. Ὅλη ἡ θρησκευτικὴ ἐμπειρία τοῦ Φιλοσόφου, ὅλαι αἱ γενικαὶ καὶ πεποιθήσεις τοῦ λαοῦ ἐν συνδυασμῶ καὶ πρὸς τὴν ἐπιστημονικὴν μέθοδον ἐρεύνης θὰ συνεργασθοῦν πρὸς ἐπίτευξιν μιᾶς δυνατῆς κατανοήσεως τοῦ μυστηρίου τοῦ ὅλου κόσμου.

Ἐκ τῆς ἐνώσεως τῶν δύο στοιχείων—τῶν Ἰδεῶν ὡς τοῦ ὄντως ὄντος καὶ τῆς ὕλης ὡς τοῦ σχεδὸν μὴ ὄντος—ἔρχεται ὁ σύνθετος κόσμος τῶν πολλῶν εἰς τὸ εἶναι, ὡς τρίτον τι μεταξὺ τοῦ εἶναι καὶ μὴ εἶναι κείμενος. Ἀπέικασμα αἰσθητὸν τῶν νοητῶν Ἰδεῶν ἐπὶ τῆς ἀμόρφου ὕλης πάντοτε ἐν τῷ γίνεσθαι εὐρισκόμενος. Αἱ τέλειαι Ἰδέαι μένουσιν ὅλως ἀνέπαφοι ἀπὸ τῆς ὕλης ὡς φορέως τῆς ἀτελείας. Ἡ δὲ ἀτελής ὕλη βαδίζει πάντοτε ἐκ τοῦ μὴ ὄντος πρὸς τὸ εἶναι καθ' ὅσον μετέχει τῶν Ἰδεῶν, χωρὶς ποτὲ νὰ φθάσῃ εἰς τὸ τέλειον, τὴν τελείαν ὁμοίωσιν καὶ ταύτισιν πρὸς αὐτάς. Μένει πάντα «εἰκῶν» αὐτῶν (²).

Τὰ φαινόμενα εἶναι μόνον μία ἐπὶ τῆς ὕλης ἐν χρόνῳ καὶ χώρῳ αἰσθητὴ αὐτοαποκάλυψις τοῦ νοητοῦ κόσμου τῶν Ἰδεῶν τῆς ἀπολύτου πραγματικότητος. Χωρὶς τὴν παρουσίαν τῆς ὕλης τὸ νοητὸν δὲν γίνεται αἰσθητὸν. Ἡ ὕλη νοεῖται ὡς ἡ πλάξ, ἐφ' ἧς ἀποτυποῦται ἡ εἰκῶν τοῦ νοητοῦ προτύπου, καὶ γίνεται τοῦτο αἰσθητὸν εἰς τὸν ἄνθρωπον. Ὡς πίναξ τρόπον τινά, ἐν ᾧ ζωγραφεῖται τὸ πραγματικόν. Ὅσον περισσότερον μετέχει ἡ εἰκῶν τοῦ προτύπου, τόσον τελειότερα εἶναι αὕτη, τόσον περισσότερον μετέχει τοῦ εἶναι, τόσον σαφέστερον παριστᾷ τὴν Ἰδέαν αὐτοῦ. Ὅταν τὸ δένδρον κατορθώσῃ νὰ ἀναπτυχθῇ εἰς τελείαν μορφήν, τότε βλέπει ἐν αὐτῷ ὁ Φιλόσοφος τὴν Δρυάδα, τὴν Ἰδέαν αὐτοῦ ὡς τελείαν, βλέπει ἐπὶ τὸ λαϊκώτερον κάποιαν θεὰν τοῦ δένδρου ὀπίσθεν αὐτοῦ. Ὅταν μία συνομιλία φθάνει εἰς τὸ τέλειον, τότε βλέπει ὁ Ἕλληνας τὴν Ἀθηνᾶν ἢ τὸν Ἑρμῆν ἐνσαρκούμενον ἐν τῷ ὁμιλοῦντι. Κατ' οὐσίαν ὁ Πλάτων ἓνα μόνον κόσμον δέχεται, τὸν τῶν Ἰδεῶν, καὶ οὐχὶ δύο τοιούτους. Ὁ αἰσθητὸς κόσμος ὑπάρχει μόνον ἐφ' ὅσον μετέχει τῶν Ἰδεῶν. Χάριτι Ἰδεῶν καὶ τῆ παρουσίᾳ αὐτῶν ὑπάρχουν τὰ φαινόμενα (³).

1. Zeller ἔ. ἀ. σ. 672—8.

2. Τιμ. 49α 50c 52 α Πολιτ. V 478 ἔ.

3. Παρμ. 132α ἔ. Φαῖδ. 74α. Hirschberger μν. ἔργ. σ. 99

Ἡ ὠραιότης τοῦ κόσμου εἰς τοῦτο ἀκριβῶς ἔγκειται, ὅτι τὰ φαινόμενα μετέχουν τοῦ ὠραίου κόσμου τῶν ἰδεῶν καὶ ἀποκαλύπτουν αὐτὸν εἰς ἡμᾶς. Ἡ κυρία οὐσία τῶν ὄντων μένει ἢ ἰδέα αὐτῶν, ἣτις ἀποκαλύπτεται ἐν αὐτοῖς καὶ δίδει αὐτοῖς τὸ εἶναι. Ἄλλως θὰ ἦτο ἀδύνατον νὰ συλλάβωμεν διὰ τῶν αἰσθήσεων τὸν ὠραῖον αὐτὸν κόσμον. Τὰ νοητὰ ἀπολαμβάνομεν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ μόνον διὰ μέσου τῶν αἰσθητῶν, τῶν φυσικῶν ὄντων. Ἐν «Τιμαίῳ» τονίζων ὁ φιλόσοφος ὅτι ὁ Θεός, ὡς ἡ κυρία αἰτία τῶν πάντων μετεχειρίσθη καὶ τὰ φυσικὰ στοιχεῖα ὡς ὑπερρεπούσας αἰτίας ἐπιφέρει: ταῦτα μετεχειρίζεται ὁ Θεός ἀκριβῶς διὰ νὰ γίνῃ κατανοητὸς ὁ νοητὸς κόσμος (1). «ἄνευ τούτων οὐ δυνατὰ αὐτὰ ἐκεῖνα (ἐφ' ὅς σπουδάζομεν) μόνον κατανοεῖν οὐδ' αὖ λαβεῖν οὐδ' ἄλλως πῶς μετασχεῖν». «ὡς δι' ἐσόπτρου καὶ ἐν αἰνίγματι» νοοῦμεν θὰ ἔλεγεν ὁ Παῦλος. Ὁλόκληρον τὸ γίνεσθαι τοῦ κόσμου κατὰ θέλησιν τοῦ Δημιουργοῦ εἶναι μία διαρκῆς προσπάθεια τῶν αἰσθητῶν ὄντων πρὸς πληρεστέραν ἀποκάλυψιν, ἀναπαράστασιν καὶ αἰσθητοποίησιν τοῦ νοητοῦ κόσμου. Τοῦτο δὲ ποιοῦν ἐφ' ὅσον προσπαθοῦν νὰ ὁμοιωθοῦν πρὸς τὰς ἰδέας, νὰ ἐπιτύχουν τὸ «καθ' ὁμοίωσιν». Μία νοσταλγικὴ ῥοπή τοῦ ὑλικοῦ κόσμου πρὸς τὴν τελείαν μετοχὴν τῶν ἰδεῶν. Μία αἰωνία πορεία τοῦ σχεδὸν μὴ ὄντος πρὸς τὸ εἶναι, πρὸς τὴν ζωὴν—χωρὶς ποτέ ἐνταῦθα νὰ φθάσουν τὸ τέλειον. Ὁ κόσμος «εἶναι τι ἀεὶ γιγνόμενον καὶ ἀπολύμενον ὄντως δὲ οὐδέποτε ὄν». Ἐμπόδιον πρὸς τοῦτο εἶναι ἀκριβῶς τὸ σύνθετον αὐτῶν, ἡ παρουσία ἐν αὐτοῖς τῆς ἀτάκτου ὕλης. Διὰ τοῦτο ἀκριβῶς, παρατηρεῖ ὁ φιλόσοφος, εἰς τὸν κόσμον τοῦτον ἔχομεν πολλὰ «μεγάλα καὶ δίκαια καὶ καλὰ» κατὰ τὸν βαθμὸν μετοχῆς ἐνὸς ἐκάστου εἰς τὴν ἰδέαν αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο τὸ εἰς τὴν μίαν περίπτωσιν καλὸν καὶ δίκαιον, εἶναι ἄσχημον καὶ ἄδικον εἰς τὴν ἄλλην (2). Ὁ Θεός δύναται νὰ συνδέῃ καὶ συναρμόζῃ ὕλην καὶ ἰδέας, τὸ φυσικὸν καὶ ὑπερφυσικόν, διότι «τὰ πολλὰ εἰς ἓν κεραννύναι καὶ πάλιν ἐξ ἐνὸς εἰς πολλὰ διαλύειν ἱκανῶς ἐπιστάμενος ἅμα καὶ δυνατὸς ἐστί». Πλὴν οὐχὶ διὰ τῆς βίας. Ὁ νοῦς ἐπιβάλλεται μόνον, ὅπου ἡ ὕλη πείθεται καὶ ὑποχωρεῖ ἐκουσίως πρὸς τὸ καλὸν τῆς «ὄπη περ' ἢ τῆς ἀνάγκης ἐκοῦσα πεισθῆσα τε φύσις ὑπεῖκε». Ἐλευθέρα οὕσα ὁμως ἡ ὕλη ἀνθίσταται δυστυχῶς κατὰ τὴν πορείαν τῶν φυσικῶν ὄντων πρὸς τελείωσιν αὐτῶν (3). Διὰ τοῦτο ἐν τῇ φύσει ἔχομεν πολλὰ τὰ κακὰ καὶ ὀλίγα τὰ καλὰ. «Πολλῶ γὰρ ἐλλάττω τὰ γαθὰ

1. Ὡστε «τὸ μὲν θεῖον (ὡς αἰτίαν ἐν τῇ φύσει) ἐν ἅπασιν ζητεῖν κτήσεως ἕνεκα εὐδαίμονος βίον, καθ' ὅσον ἡμῶν ἢ φύσις ἐνδέχεται. Τὸ δὲ ἀναγκαῖον (οἱ φυσικοὶ νόμοι) ἐκείνων χάριν», τῶν θεῶν. Τιμ. 67e.

2. Τιμ. 67e 48a ε. (Φαίδ. 98e Πολιτ. V 479a e Φαίδρ. 250 β).

3. Φιλεβ. 27β. Τιμ. 56c.

τῶν κακῶν ἐν ἡμῖν». «Πολὺ τὸ μὴ ὄν παρά τὸ ὄν» (1). Τοῦ κακοῦ ὅμως αἰτία δὲν εἶναι δυνατόν νὰ εἶναι ὁ Θεὸς ἢ τὸ Ἄγαθόν, ἀλλ' ἢ ἀτελής ὕλη. «Οὐκ ἄρα πάντων αἴτιον τὸ ἀγαθὸν ἀλλὰ τῶν εὖ ἐχόντων (μόνον), τῶν δὲ κακῶν ἀναίτιον... οὐδ' ἄρα... ὁ Θεός, ἐπειδὴ ἀγαθὸς πάντων ἂν εἶη αἴτιος» «καὶ τῶν μὲν ἀγαθῶν οὐδένα ἄλλον αἰτιατέον, τῶν δὲ κακῶν ἄλλ' ἄττα δεῖ ζητεῖν τὰ αἴτια, ἀλλ' οὐ τὸν Θεόν» (2).

Ἐν τῇ μελέτῃ τοῦ κόσμου ὁ Πλάτων προσβλέπων μετὰ προσοχῆς πότε εἰς τὴν πρὸ αὐτοῦ φύσιν τῶν πάντων καὶ πότε εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ διαπιστώνει λειτουργοῦντα ἓνα διπλοῦν νόμον, δύο αἰτίας ἐν τῷ παντὶ κατὰ τὴν γένεσιν τοῦ κόσμου. Ὁ νοῦς, ὡς ὑψίστη ἰδέα τοῦ ἀγαθοῦ, εἶναι ἡ αἰτία τοῦ νοητοῦ κόσμου. Αὐτὸς ὁδηγεῖ τὰ πάντα πρὸς τὸ καλὸν καὶ τὴν τελείωσιν πρὸς τὴν μορφήν, τὴν συμμετρίαν καὶ τὴν ἁρμονίαν. Παρὰ τὸν νοῦν ὅμως ὑπάρχει καὶ ἡ «βία καὶ ἡ ἀνάγκη», ἡ ἄτακτος κίνησις, ἣτις ἐπικρατεῖ τῆς ὕλης. «Χρὴ δυ' αἰτίας εἶδη διορίζεσθαι, τὸ μὲν ἀναγκαῖον τὸ δὲ θεῖον», «Μεμειγμένη γὰρ τοῦδε τοῦ κόσμου γένεσις ἐξ ἀνάγκης τε καὶ νοῦ συστάσεως ἐγεννήθη· νοῦ δὲ ἀνάγκης ἄρχοντος, τῷ πείθειν αὐτὴν τῶν γιγνομένων τὰ πλεῖστα ἐπὶ τὸ βέλτιον ἄγειν» (3). Πρῶτον αἴτιον εἶναι ὁ νοῦς. Τὴν ὕλην καὶ τὰς φυσικὰς δυνάμεις μεταχειρίζεται ὁ Θεὸς ὡς ὑπηρετούσας εἰς τὴν γένεσιν τοῦ κόσμου αἰτίας δευτέρας καὶ οὐχὶ πρώτας, τῷ ὄντι αἰτίας (4)

Ἡ Μετοχή. Διὰ τῶν ἰδεῶν ἐπέτυχεν ὁ Φιλόσοφος τὴν ἐνότητα τῶν πολλῶν ἀντικειμένων, ἅτινα ἀναφέρονται εἰς μίαν αἰώνιον ἰδέαν. Διὰ δὲ τῆς ἐνότητος ἐξησφάλισε βεβαιότητά τινα καὶ περὶ τῆς ὑπάρξεως τῶν πολλῶν φαινομένων.

1. Πολιτ. Β. 379c (Πολιτικός 273c d). Διὰ τὴν ἀτέλειαν αὐτὴν τῆς ὕλης καὶ μόνον, ὡς ἐμποδίζουσαν τὴν ὁδὸν πρὸς τὴν τελείωσιν, ἀποστρέφεται ὁ φιλόσοφος τὰ ὑλικά μὴ διστάζων νὰ χαρακτηρίσῃ ταύτην καὶ αἰτίαν τοῦ κακοῦ ἐν τῷ κόσμῳ, ὡς κατηγορεῖ αὐτὸν ὁ Ἀριστοτέλης «ἔτι δὲ τὴν τοῦ εὖ καὶ τοῦ κακῶς αἰτίαν ἐν τοῖς στοιχείοις (τὸ Ἐν καὶ τὴν ὕλην) ἀπέδωκαν ἑκατέρους ἑκατέραν. Οὕτω, μένει συμφωνότερος πρὸς τὸν Χριστιανισμόν μὴ ζητήσας κακὸν θεὸν δημιουργόν.

2. Τιμ. 64d.

3. Τιμ. 46d 48a.

4. Ἐν Τιμ. 67—69c ὁμιλῶν περὶ ψυχῆς παρατηρεῖ ὅτι «ταῦτα δὴ πάντα (τὰ ὑλικά στοιχεία) τότε ταύτη πεφηκότα ἐξ ἀνάγκης ὁ τοῦ καλλίστου καὶ ἀρίστου δημιουργὸς ἐν τοῖς γιγνομένοις παρελάμβανεν, ἠνίκα τὸν αὐτάρκη τε καὶ τὸν τελειότατον θεόν (=κόσμον) ἐγέννα, χρώμενος ταῖς περὶ ταῦτα αἰτίαις ὑπηρετούσαις τὸ δὲ εὖ τεκταινόμενος ἐν πᾶσι τοῖς γιγνομένοις αὐτός. «Καὶ τῶν μὲν θείων αὐτὸς γίνεται δημιουργὸς τῶν δὲ θνητῶν τὴν γένεσιν τοῖς ἑαυτοῦ γενήμασι δημιουργεῖν προσέταξε». (Τὰ ὑλικά στοιχεία π.χ. δίδουν τὸ σῶμα καὶ τὰς σωματικὰς ἐπιθυμίας τῆς ψυχῆς). Ἀριστ. Φυσ. Α, 9, 192α 14. Zeller μν. ἔργ. II, 1 σ. 768.

Τὸ δύσφραστον καὶ θαυμαστὸν τοῦ τρόπου τῆς ἐνώσεως τοῦ ἐνὸς καὶ τῶν πολλῶν, τῆς Ἰδέας καὶ τῶν αἰσθητῶν, ζητεῖ νὰ ἐξηγήσῃ ὁ Πλάτων κυρίως διὰ τῆς «μετοχῆς». Ὅσον περισσότερο μετέχομεν τῆς Ἰδέας ἡμῶν τόσον περισσότερο ὁμοιάζομεν αὐτῇ, τόσον τελειότεροι γινόμεθα. Οἱ διάφοροι ὄροι: μεταλαμβάνειν, μετέχειν, μέθεξις, παρουσία, κοινωνία, ἐνεῖναι, δέχεσθαι, ἐκτυποῦσθαι κ.τ.ῶ. μαρτυροῦν τὴν δυσχέρειαν, ποὺ ἔδοκίμαζεν ὁ Φιλόσοφος προκειμένου νὰ ἐκφράσῃ τὴν ἐσωτερικὴν του περὶ μετοχῆς πεποίθησιν (1).

Ἀργότερον θὰ τὸν ἀντιγράψῃ ὁ Παῦλος καὶ θὰ τὸν ὑπερβάλλῃ εἰς πτηῆσιν προκειμένου νὰ ἐκφράσῃ τὸν ψυχικὸν σύνδεσμον αὐτοῦ πρὸς τὸν Χριστόν. Ὁ Πλάτων ἀρπάζεται ὑπὸ αἰανδήποτε ἐκφρασιν ἢ ὄρον μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι θὰ καταστήσῃ κάπως προσιτὸν καθ' αὐτὸ ἀναπαράστατον τοῦ κόσμου ὡς μίαν ἐνότητα, ἣν ὀφείλει ἕκαστος νὰ συλλάβῃ. Οὐδεὶς δύναται νὰ ἀπορρίψῃ εὐκόλως καὶ τὰς τολμηροτέρας αὐτοῦ ἐκφράσεις, χωρὶς νὰ παραιτηθῇ ταυτοχρόνως καὶ τοῦ φιλοσοφεῖν καθόλου. Ἰδέα καὶ ὕλη, πνεῦμα καὶ λόγος, τάξις καὶ ἀταξία, ἐλευθερία καὶ ἀνάγκη, εἶναι οἱ ὄροι ποὺ θὰ μεταχειριζώμεθα πάντοτε μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ ἐξηγήσωμεν τὸν κόσμον. Μέχρι τοῦ τέρατος τῆς λογικῆς καὶ λίγο πῖο πέρα χωροῦντες. Ἐκεῖ πλέον θὰ παραδοθῶμεν εἰς τὴν πίστιν, τὴν ἄμεσον θεωρίαν τῶν ὀλίγων μεγάλων, οἵτινες θὰ μᾶς δίδουν πάντα τὸν μίτον τῆς διανοητικῆς πορείας. Μία μυθικὴ των ἐκφρασις θὰ μᾶς χρησιμεύῃ πάντοτε ὡς μεταβατικὸς κρίκος διὰ τὴν ἀνθρωπίνην γνῶσιν μας.

Ἡ ἐκφρασις αὕτη περὶ τῆς «μετοχῆς», ἀσφαλῶς ἀποκαλυπτικὴ σύλληψις, διατηρεῖται ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος καθ' ὅλην τὴν Φιλοσοφίαν αὐτοῦ, χωρὶς νὰ ἐπιχειρήσῃ νὰ περιγράψῃ καὶ πλησιέστερον τὸν τρόπον τῆς μετοχῆς. Ὁ μαθητὴς αὐτοῦ Ἀριστοτέλης κατηγορεῖ διὰ τοῦτο τὸν διδάσκαλον λέγων: «Οὗτος μὲν τὰ τοιαῦτα (ἀμετάβλητα), Ἰδέας προσηγόρευσε, τὰ δ' αἰσθητὰ παρὰ ταῦτα λέγεσθαι πάντα· κατὰ μέθεξιν γὰρ εἶναι τὰ πολλὰ τῶν συνωνύμων τοῖς εἶδεσιν, τὴν δὲ μέθεξιν τοῦνομα μόνον μετέβαλεν (ἐναντι τῶν Πυθαγορείων δεχομένων τὴν μίμησιν τῶν ἀριθμῶν)... τὴν μὲντοι μέθεξιν ἢ τὴν μίμησιν, ἢ τις ἂν εἴη τῶν εἰδῶν ἀφεῖσαν ἐν κοινῷ ζητεῖν... τὸ δὲ λέγειν παράδειγμα αὐτὰ εἶναι (τὰ εἶδη) καὶ μετέχειν αὐτῶν τᾶλλα κενολογεῖν ἐστὶ καὶ μεταφοράς λέγειν ποιητικὰς. Τί γὰρ ἐστὶ τὸ ἐργαζόμενον πρὸς τὰς Ἰδέας ἀποβλέπον;» (2). Ὁ ὀρθολογιστὴς ζητεῖ εἰς ὅλα σαφεῖς ἐξηγήσεις. Εἰς τοῦτο ἀπαντᾷ λαϊκῶς ὁ πιστεύων Πλάτων: Ὁ

1. Παρμεν. 129α 130ε ἐ. Φαίδ. 100 ἐ. Συμπ. 211. Πολιτ. III 476α 402c Εὐθύδημος 301α. Τιμ. 50c Zeller μν. ἐργ. σελ. 763.

2. Ἀριστ. Μετ. Α 6, 987 β 9, Α 9, 991α 19 ἐ.

δημιουργός Θεός και Πατήρ, ὅπερ θὰ νοήσῃ ἴσως ὁ μαθητής, ὅταν θὰ ζητήσῃ ὀριστικῶς τὴν αἰτίαν τῶν πάντων εἰς τὸ Πρῶτον Κινοῦν Ἀκίνητον.

Τὸ πρόβλημα ὑπῆρξε δύσκολον καὶ δι' αὐτὸν τὸν Πλάτωνα. Ἐν «Παρμενίδει» (131αβε) ἐξετάζεται τὸ δύσκολον τῆς κατανοήσεως τοῦ τρόπου τῆς μετοχῆς τῶν πολλῶν εἰς τὴν μίαν ἰδέαν (1). Ἡ θέσις τοῦ προβλήματος τοῦ τρόπου τῆς μετοχῆς πάντως προδίδει, ὅτι ὁ Πλάτων δὲν δέχεται τὰς ἰδέας ὡς τινὰ χωριστὴν παρὰ τὰ φαινόμενα πραγματικότητα. Ἡ μία πραγματικότης εἶναι ἡ τῶν ἰδεῶν, ἡ ὕλη εἶναι τι «μὴ ὄν», καὶ τὰ ὕλικά φαινόμενα ὑπάρχουν μόνον καθ' ὅσον μετέχουν τῆς Ἰδέας. Ἡ πραγματικότης αὐτῶν εἶναι ἀπλή ἀποκάλυψις τῆς πραγματικότητος τῶν ἀοράτων καθ' ἑαυτὰς Ἰδεῶν. Μία πραγματικότης ὑπὸ δύο μορφᾶς παρουσιαζομένη. Τελεία ἐν ταῖς ἰδέαις, ἀτελής καὶ ἐσκιασμένη καὶ συγκεκαλυμμένη ἐν τοῖς αἰσθητοῖς. «Μία μὲν (κλίνη) ἡ ἐν τῇ φύσει ἦν Θεὸς εἰργάσατο. Μία δὲ ἦν ὁ τέκτων. Μία δὲ ἦν ὁ ζωγράφος... ὁ μὲν δὲ Θεὸς ἐποίησε μίαν μόνον αὐτὴν ἐκείνην ὅ ἐστι κλίνη», ὥστε διὰ τὴν μίαν κλίνην ἔχομεν «φυτουργόν, δημιουργόν (ξυουργόν), μιμητήν». «ὁ ζωγράφος μικρόν τι ἐφάπτεται τοῦ φυσικοῦ», τοῦ πρωτοτύπου. Ἡ δὲ διαφορὰ τῶν αἰσθητῶν ἀπ' ἀλλήλων σημαίνει ἀκριβῶς τὸν βαθμὸν τῆς μετοχῆς ἐνὸς ἐκάστου αὐτῶν πρὸς τὴν ἰδέαν. Τὸ εἶναι τῶν ὄντων ἐγκεῖται ἀκριβῶς εἰς τὴν σχέσιν καὶ ἀναφορὰν αὐτῶν πρὸς τὴν ἰδέαν. Ὑπάρχουν ἐν τῇ Ἰδέᾳ. Ἄνευ τοῦ συνδέσμου πρὸς τὰς ἰδέας δὲν ὑπάρχουν καθ' ἑαυτὰ τὰ αἰσθητὰ ὄντα. Ἄρα ὁ κόσμος εἶναι εἷς, ὁ τῶν ἰδεῶν, ἀπο-

1. Πολιτ. 598c (Τιμ. 31α). Ὁ Θεὸς δημιουργεῖ «κατὰ τὸ παράδειγμα». Σοφιστῆς 243-4 Τιμ. 49-50c. «Τὰ δὲ εἰσιόντα καὶ ἐξιόντα τῶν ὄντων αἰεὶ μιμήματα τυπωθέντα ἀπ' αὐτῶν, τρόπον τινὰ δύσφραστον καὶ θαυμαστόν». Zeller μν. ξ. 744-765.

Ἐν τῷ Παρμενίδει διερωτᾶται ὁ φιλόσοφος ἐὰν «ὄλον τὸ εἶδος ἐν ἐκάστῳ τῶν πολλῶν» ὑπάρχῃ ἀδιαιρέτως εἰς ἕκαστον ἀντικείμενον ἢ ἂν «τὰ μετέχοντα αὐτῶν (τῶν ἰδεῶν) μέρους ἂν μετέχοι· καὶ οὐκέτι ἐν ἐκάστῳ (ἀντικειμένῳ) ὄλον (τὸ εἶδος), ἀλλὰ μέρος ἐκάστου ἂν εἴη». Τὸ τοιοῦτον ὁμως θὰ ἦτο ἄτοπον, διότι, ὅπου μερισμὸς ἐκεῖ φθορά, θάνατος! Διὸ ὁ Σωκράτης λέγει «οὐ μὰ τὸν Δία, οὐ μοι δοκεῖ εὐκόλον εἶναι τὸ τοιοῦτον οὐδαμῶς διορίσασθαι».

Ἐν τῷ Σοφιστῇ (253 α. ἐ.) τονίζει ὁ Πλάτων, ὅτι ὁ φιλόσοφος παρὰ τὸ δύσκολον τοῦ προβλήματος ὀφείλει νὰ ζητῇ τὴν διάκρισιν αὐτὴν μεταξὺ ἰδεῶν καὶ φαινομένων, νὰ συλλάβῃ τὸ πῶς ἡ μία Ἰδέα διέρχεται διὰ πάντων καὶ ἐνώνει ἐν ἑαυτῇ τὰς πολλὰς διὰ τῆς πρὸς ἀλλήλας ἐπικοινωνίας. «μίαν ἰδέαν διὰ πολλῶν, ἐνὸς ἐκάστου κειμένου χωρὶς, πάντῃ διατεταμένην... καὶ πολλὰς ἑτέρας (=διαφορετικὰς) ἀλλήλων ὑπὸ μιᾶς ἐξωθεν περιεχομένης καὶ μίαν αὐτὴν δι' ὄλων πολλῶν (ὡς συνόλων) ἐν ἐνὶ (ξενότητι) (ξυνημμένων, καὶ πολλὰς χωρὶς πάντῃ διωρισμένης (ὅλως χωριστὰς), τοῦτο δ' ἐστίν, ἢ τε κοινωνεῖν ἕκαστα δύναται καὶ ὅπη μὴ», πῶς δύνανται νὰ ἐπικοινωνοῦν καὶ πῶς ὄχι.

καλυπτόμενος ἡμῖν διὰ τῶν αἰσθητῶν. Ἐσκοπος δὲ εἶναι ἢ ζήτησις ἑτέρου τινὸς χώρου διὰ τὰς ἰδέας.

Ἄρχαι αἱ Ἰδέαι. Τὴν πεποίθησιν αὐτὴν, ὅτι ἡ οὐσία τῶν ὄντων εἶναι αἱ Ἰδέαι, εἰς ἃς ταῦτα μετέχουν, προσπαθεῖ ὁ Φιλόσοφος διὰ διαφόρων τρόπων νὰ καταστήσῃ ἀντιληπτὴν. Τὸ πρᾶγμα εἶναι δύσκολον τόσον εἰς τὸ νὰ συλλάβῃ αὐτὸ καθαρῶς ὅσον καὶ νὰ ἐκφρασθῇ τοῦτο τοῖς ἄλλοις. Εἰς τὸν Τίμαιον διηγεῖται ὅτι ὁ Ἄγαθος Θεὸς ἐξ ἀγάπης κινούμενος κατασκευάζει τὸν κόσμον προσβλέπων εἰς τὰς Ἰδέας ὡς εἰς τὰ «παραδείγματα», καὶ οὕτω δημιουργεῖ καθ' ὁμοιότητα αὐτῶν τὸν αἰσθητὸν κόσμον ὡς τὸν δυνατὸν τέλειον καὶ κάλλιστον. Ποῦ ὅμως ἔβλεπε τὰς Ἰδέας αὐτὰς ὁ Θεός, δὲν καθορίζει. Οἱ μεταγενέστεροι θὰ ζητήσουν ταύτας ἐν τῷ θεῷ Νῶ. Πάντα τὰ σωματικὰ καὶ αἰσθητὰ εἶναι καὶ γενητά. Τὰ δὲ γενητά «ὑπ' αἰτίου τινος ἀνάγκην εἶναι γενέσθαι». Πλὴν παρατηρεῖ, «τὸν ποιητὴν τοῦδε τοῦ παντὸς εὐρεῖν τε ἔργον καὶ εὐρόντα εἰς πάντας ἀδύνατον λέγειν». Ὁ ποιητὴς πάλιν χρειάζεται νὰ ἔχη παραδείγματα, τὰ αἰώνια πρότυπα, ὅπου ἀποβλέπων ποιεῖ τὸν κάλλιστον κόσμον. Διὸ συμπαιραίνει «εἰ μὲν δὴ καλὸς ἐστὶν ὁδε ὁ κόσμος ὃ τε δημιουργὸς ἀγαθὸς δῆλον ὡς πρὸς τὸ αἶδιον ἔβλεπεν... ὁ μὲν γὰρ κάλλιστος τῶν γεγονότων, ὁ δ' ἄριστος τῶν αἰτίων» (1).

Ἐπὶ τὸ ἐπιστημονικώτερον καθορίζει τὰς Ἰδέας ὡς ἀρχὰς ἐσωτερικὰς καὶ αἰτίας τῶν φαινομένων. Ἀφοῦ τὰ φαινόμενα εἶναι ἀπλή ἀποκάλυψις τοῦ ὄντως ὄντος, τῆς Ἰδέας, καὶ ἡ αἰτία τῆς ὑπάρξεως αὐτῶν οὐδὲν ἄλλο ἐστὶ ἢ αὐτὴ ἡ Ἰδέα, ἡ παρουσία τῆς ὁποίας δίδει εἰς τὸ φαινόμενον τὸ εἶναι αὐτοῦ. Ἐν Φαίδωνι (95—100) ἐξετάζων ὁ Σωκράτης τὸ «διατί γίνεται ἕκαστον καὶ διατί ἀπόλλυται καὶ διατί ἐστὶ» καταλήγει εἰς τὸ ἱκανοποιητικὸν συμπέρασμα, ὅτι ἡ μόνη αἰτία εἶναι ἡ Ἰδέα ὡς παροῦσα ἐν τῷ μετέχοντι ὄντι, ὡς τὸ ποθητὸν ἄριστον καὶ βέλτιστον. «Τὰ μὴν ἄλλα χαίρειν ἐῷ—λέγει διὰ τὰς θεωρίας τῶν ἄλλων—ταράττομαι γὰρ ἐν τοῖς ἄλλοις πᾶσι, τοῦτο δὲ ἀπλῶς καὶ ἀτέχνως καὶ ἴσως εὐήθως ἔχω παρ' ἑμαυτῷ, ὅτι οὐκ ἄλλο τι ποιεῖ καλὸν (ὅ,τι καλὸν ἐστὶ) ἢ ἡ ἐκείνου τοῦ καλοῦ εἴτε παρουσία εἴτε κοινωνία (εἴτε) ὅπη δὴ καὶ ὅπως προσγενομένη... ὅτι τ ῶ κ α λ ῶ πάντα τὰ καλὰ γίνεται καλά» (2).

Αἱ Ἰδέαι εἶναι ἡ ἀρχὴ διὰ τὸ εἶναι, διὰ τὴν γένεσιν καὶ διὰ τὴν ἐξέλιξιν τῶν ὄντων. Διὰ τοῦτο καὶ ἕκαστον ὄν κατατείνει πρὸς τὴν Ἰδέαν

1. Τιμ. 28c—29e.

2. Φαιδ. 100d. Καὶ «τὸ μικρὸν καὶ τὸ μέγα» πρέπει νὰ εἶναι πραγματικότης τις, μένουσα κάπου σταθερῶς. Ἐνῶ τὰ καθ' ἡμᾶς μικρὸν, μέγα, ψυχρὸν, θερμὸν εἶναι ὅλα σχετικὰ καὶ ἐξαφανίζονται, «ἀπέρχεται καὶ ἀπόλλυται κατὰ τὴν παρουσίαν τοῦ ἀντιθέτου» ἢ τοῦ ἀνωτέρου του. Φαιδ. 102 be.

αὐτοῦ, διὰ τῆς μετοχῆς αὐτῆς ζητεῖ τὴν τελείωσιν αὐτοῦ: τὸ δένδρον, τὸ ζῶον, ὁ ἄνθρωπος, τὸ δίκαιον, τὸ καλόν... θὰ εὔρουν τὸ ἰδεῶδες αὐτῶν ἐν τῇ μετοχῇ των εἰς τὴν Ἰδέαν αὐτῶν. Ὅσον ἡ ἄτακτος ὕλη ὑποχωρεῖ ἐλευθέρως καὶ ἀφήνει ἑαυτὴν νὰ ρυθμισθῇ κατὰ τὴν Ἰδέαν, ἀφήνει νὰ μορφοῦται καὶ ἀποτυποῦται ἐν αὐτῇ ἡ Ἰδέα, τόσον τὰ διάφορα ὄντα πλησιάζουν τὴν τελειότητα αὐτῶν, φθάνουν εἰς τὴν Ἰδέαν αὐτῶν. Ἐν τῷ σύμπαντι ὁ νοῦς τοῦ φιλοσόφου συνέλαβε τρία τινά: τὴν Ἰδέαν τὴν ἄμορφον ὕλην καὶ μίαν ἰσχυρὰν θέλησιν, ἣτις ὠθεῖ τὴν ὕλην πρὸς ἀπόκτησιν τῆς ἰδέας, τῆς τελειότητος αὐτῆς. Εἰς τὰς ἀνωτέρω ἐκφράσεις πρέπει νὰ διίδωμεν κυρίως, πῶς τὸ ζητοῦν πνεῦμα τοῦ Φιλοσόφου προσπαθεῖ νὰ συλλάβῃ τὸ νόημα τοῦ ρευστοῦ κόσμου, τῶν ἄλλως ἀδικαιολογήτων καθ' ἑαυτὰ φαινομένων, ὡς τι τὸ πραγματικὸν—καίτοι τοῦτο μόνον νοητῶς συλλαμβάνει. Κατόπιν θὰ ζητήσῃ τὴν πρώτην αἰτίαν εἰς τὴν Ἰδέαν τοῦ Ἀγαθοῦ, ὡς τὴν μεγαλυτέραν ἐγγύησιν τῆς ἐνότητος καὶ τῆς βεβαιότητος τοῦ ὅλου κόσμου.

Η ΙΔΕΑ ΤΟΥ ΥΨΙΣΤΟΥ ΑΓΑΘΟΥ

Ἡ θαυμασία σύλληψις τοῦ τελείου καὶ ὡραίου κόσμου τῶν Ἰδεῶν ἐξασφαλίζει μὲν τὴν πραγματικότητα τοῦ κόσμου, δὲν ἔχει ὅμως λύσει ἀκόμη τὸ γενικὸν πρόβλημα περὶ τοῦ ὄντως ὄντος. Δὲν συνελήφθη ἀκόμη ἡ ποθητὴ «Περιέχουσα Ἐνότης» τοῦ κόσμου ὡς τινος ἀπηρτισμένου ὄλου, ἣτις ἐνότης μόνη δύναται νὰ ἐξασφαλίσῃ τὸ εἶναι τοῦ παντὸς ἐν ἀρμονίᾳ. Ὅταν ὁ Πλάτων ἐζήτησε τὸ τέλειον ἔξω τοῦ κόσμου τούτου, εἰς τὰς Ἰδέας, ἐζήτησε τοῦτο ἀκριβῶς, διότι δὲν ἐσκέφθη ποτὲ τὸν κόσμον ὡς τινὰ ἄσκοπον μηχανικὴν σύνθεσιν καὶ διάλυσιν ἀτόμων χωρὶς βαθεῖαν τινὰ αἰτιολογικὴν πρὸς ἄλληλα συσχέτισιν τῶν πάντων. Ὁ κόσμος ἀποτελεῖται μὲν ὑπὸ πολλῶν ἀτόμων, τὰ ἅτομα ὅμως φαίνονται ὀργανικῶς συντεταγμένα εἰς σώματα καὶ ταῦτα εἰς εἶδη, οἰκογενείας καὶ κλάσεις. Ὅλα εἶναι πρὸς ἄλληλα μὲ τοιαύτην τάξιν ὀργανωμένα, ὥστε νὰ ἀπαρτίζουν ἓνα ὡραῖον ὀργανικὸν σύνολον. Αὐτὴ ἀκριβῶς ἡ ὡραιότης καὶ ἀρμονία ὀδηγοῦν τὸν Φιλόσοφον εἰς τὸ φιλοσοφεῖν, εἰς τὴν ζήτησιν τῆς τελείας ἀρμονίας ἔξω τοῦ αἰσθητοῦ κόσμου, ὅπου λείπει ἡ «πολλότης καὶ ἡ διαίρεσις καὶ ἡ ἀτέλεια». Μόνον ἡ ἐνότης ἡ ἀρμονικὴ δύναται νὰ μᾶς δώσῃ τὴν ἀπαιτουμένην βεβαιότητα τῆς πραγματικότητος καὶ ποτὲ ἡ «πολλότης» καὶ ἡ «διαίρεσις».

Αἱ Ἰδέαι συνελήφθησαν ἀκριβῶς χάριν τῆς ἐνότητος τῶν πολλῶν ἀτόμων, ἣτις ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς μετοχῆς τῶν πολλῶν ἀντικειμένων εἰς τὴν μίαν Ἰδέαν. Πλὴν καὶ αἱ Ἰδέαι εἶναι πολλαί, ὅσα καὶ τὰ εἶδη, κόσμος νοητὸς ὀλόκληρος.

Ἀνακουφισμένος πῶς διὰ τὴν λύτρωσιν ἀπὸ τῆς ἀγωνίας τῆς ἀβεβαιότητος ἀφίνει τώρα τὸ φιλοσοφικόν του πνεῦμα ὁ μέγας ἐρευνητής, νὰ ἐξετάσῃ διὰ μίαν φοράν ἀκόμη τὴν πραγματικότητα τοῦ νεογεννήτου ὑπερουρανίου του κόσμου. Εἶναι ἀπολύτως βέβαιος περὶ τῆς τελειότητος καὶ πραγματικότητος τοῦ ὑπερουρανίου αὐτοῦ κόσμου τῶν Ἰδεῶν; Δυστυχῶς ὄχι! ἀπαντᾷ ὁ εἰλικρινῶς ζητῶν νοῦς. Καὶ ἐδῶ ἀτέλεια. Πολλὰ αἱ Ἰδέαι, ὅπου δὲ «πολλότης» ἐκεῖ καὶ τὸ «μὴ εἶναι», ἡ ἀτέλεια, ἡ σύνδεσις καὶ ὁ κίνδυνος τῆς διαλύσεως καὶ τῆς φθορᾶς. Αἱ Ἰδέαι εἶναι μὲν τι τὸ αἰώνιον καὶ ἀμετάβλητον. Ἐκάστη ἐξ αὐτῶν ὑπάρχει, καθ' ἑαυτὴν καὶ δι' ἑαυτήν, πλὴν μόνον ἐν σχέσει πρὸς τὰ φαινόμενα. Δὲν συμβαίνει ὅμως τὸ αὐτὸ καὶ δι' ἑαυτὰς πρὸς ἀλλήλας καὶ διὰ τὸ ὅλον εἶναι. Πολλάκις εἰς μίαν ἀπλήν Ἰδέαν εἰσδύουν πολλαὶ ξέναι προσδιορίζουσαι αὐτήν. Οὕτω χάνεται ἡ ἀπλότης, προστίθεται «τι» μὴ ὄν προηγουμένως ἢ τουλάχιστον διάφορον ὄν πρὸς τὴν φύσιν τῆς Ἰδέας αὐτῆς. Εἰσάγεται καὶ ἐδῶ ἡ σύνθεσις. Ἡ ἀπλότης καὶ τὸ ἀναλλοίωτον κατολύεται καὶ ἄρα καὶ ἡ τελειότης κολοβοῦται—ὅπου σύνθετον ἐκεῖ ἡ ἀτέλεια, ὅπου πολλὰ ἐκεῖ καὶ ἡ ἀτέλεια τοῦ εἶναι. Ἐν τῇ «Πολιτείᾳ» τονίζει ὅτι πάντα τὰ εἶδη (Ἰδέαι) ἐν ἑκάστον χωριστὸν ἐστὶ «τῇ δὲ τῶν πράξεων καὶ σωματῶν κοινωνίᾳ πανταχοῦ φανταζόμενα πολλὰ φαίνεσθαι ἑκάστον, τούτέστιν ἐν ἑκάστῳ φαινομένῳ λαμβάνουσι μέρος αἱ πολλαὶ χωρισταὶ Ἰδέαι. «Μέγα μὴν καὶ ὄψις καὶ σμικρὸν ἑώρα, ἀλλ' οὐ κεχωρισμένον καὶ συγκεχυμένον τι» (1). Οὕτω δυνάμεθα τουλάχιστον νὰ ἴδωμεν ἡμεῖς τὰ πράγματα, συγκεχυμένα πάντοτε πρὸς ἀλλήλα. Ἡ Ἰδέα τοῦ εἶναι, π. χ., δέχεται ὅλας τὰς Ἰδέας: τῆς κινήσεως, στάσεως, τοῦ ἑνὸς ὄντος, ὡς συμπληρωματικὰς αὐτῆς. «Περὶ ἑκάστον ἄρα τῶν εἰδῶν πολὺ μὲν ἐστὶ τὸ ὄν, ἄπειρον δὲ τὸ μὴ ὄν». — Μὴ ὄν ἐνταῦθα ἐννοεῖ βεβαίως τὴν διαφορὰν πρὸς ἀλλήλας τῶν συντιθεμένων Ἰδεῶν. Ἐκάστη νέα Ἰδέα προστίθεται ὡς συμβεβηκός—ἐνῶ μὴ ὄν παρὰ τοῖς φαινομένοις σημαίνει τὴν τελείαν ἔλλειψιν τῆς παρουσίας τῆς Ἰδέας. Ὅπως δὲ ποτε ὅμως προδίδεται ἐνταῦθα, ὅτι καὶ ἑκάστη Ἰδέα δὲν ἀποτελεῖ τὸ ὅλον εἶναι, ἀλλὰ μέρος τι αὐτοῦ.

Εἰς τὸ δύσκολον αὐτὸ σημεῖον ὁ Φιλόσοφος δὲν ὑποχωρεῖ. Ἡ πτῆσις τοῦ νοῦ χωρεῖ καὶ μίαν ἀκόμη βαθμίδα, πέραν καὶ αὐτοῦ τοῦ νοητοῦ κόσμου τῶν Ἰδεῶν, «πέραν τῶν ὀρίων» καὶ αὐτοῦ τοῦ νοῦ. Ἐκεῖ συλλαμβάνει τὴν ἀπόλυτον πραγματικότητα ἐν τῇ ὑψίστῃ Ἰδέᾳ, τῇ Ἰδέᾳ τοῦ Ἀγαθοῦ—ὡς ὀνομάζει τὸν Θεὸν ὁ Πλάτων. Ἐκεῖ εἰς τὴν κορυφὴν τῶν βαθμίδων τοῦ εἶναι θὰ ζητήσῃ καὶ θὰ εὔρη τὴν τελείαν ἡρεμίαν τοῦ

1. Πολ. V 476α VII 524c.

πνεύματος, διότι ἐκεῖ θὰ εὐρη τὴν ποθητὴν ἀπόλυτον βεβαιότητα τοῦ παντός.

Ἄν αἱ Ἰδέαι, εἶναι τι τὸ ὠραῖον, τέλειον καὶ ἀναλλοίωτον, ὑπὲρ ταύτας ἴσταται ἡ Ἰδέα τοῦ Ὑψίστου Ἀγαθοῦ, ἡ Ἰδέα τοῦ Ἀγαθοῦ καθ' ἑαυτό, τοῦ Θεοῦ—ἐκάστος Φιλόσοφος ἐν τῇ ἐρεύνη του ὀνομάζει τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα ὑψούμενον θεῖον κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ γλῶσσαν: Ἀγαθόν, Νοῦν, Λόγον, Μορφήν.

Ὁ Θεός, ὡς τὸ Ὑψίστον Ἀγαθόν, εἶναι ἡ αἰτία ἐξ ἧς τὰ πάντα καὶ δι' ἧς τὰ πάντα ἔρχονται καὶ κρατοῦνται εἰς τὸ εἶναι. Εἶναι ὁ νοητὸς ἥλιος, ὑπὸ τὸ φῶς τοῦ ὁποίου καὶ μόνον γεννῶνται καὶ ζωογονοῦνται τὰ πάντα. Αὐτὸς εἶναι ἀκόμη ἡ αἰτία τοῦ νὰ γνωρίζονται ὡς ἀληθῆ ὄντα τὰ πάντα. Ὑπὲρ τὸ εἶναι καὶ τὴν ἀλήθειαν ὦν, χορηγεῖ εἰς τὰ πάντα καὶ τὸ εἶναι αὐτῶν, καὶ εἰς ἡμᾶς δίδει τὴν δύναμιν τοῦ γνωρίζειν αὐτά. Καὶ τὰς ἀρχὰς τῆς ἠθικῆς πρὸς τὸ ἐμφρόνως πράττειν αὐτὸς χορηγεῖ. Τοῦτο ἰσχύει κυρίως διὰ τὰς Ἰδέας ὡς αἰετιμύσας, καὶ ἀληθῆ ἀντικείμενα τῆς γνώσεως οὔσας. Κατ' οὐδὲν δὲ ἀναιρεῖται ἡ πίστις αὕτη—ὅτι καὶ αἱ Ἰδέαι ἐκ τοῦ Θεοῦ προέρχονται—διὰ τοῦ «Τιμαίου», (ὅπου κυρίως ἡ δημιουργία τοῦ αἰσθητοῦ κόσμου ἐξετάζεται καὶ ὅπου αἱ Ἰδέαι δὲν φέρονται ὡς παραγόμεναι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ). Καὶ ἐκεῖ αἱ Ἰδέαι προϋποτίθενται ὡς ὑπάρχουσαι ἐν τῷ νῶ τοῦ Δημιουργοῦ—κατὰ τὸν γενικὸν τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι τῶν Ἑλλήνων Φιλοσόφων. Ἡ μορφή καὶ Ἰδέα προϋπάρχει ἐν τῷ Νῶ ὡς ἡ κυρία αἰτία παντός γενησομένου ἔργου, ἐκ τῆς ἐν τῷ Νῶ δὲ μορφῆς συλλαμβάνει ὁ Ἀριστοτέλης καὶ τὴν ἐν τῇ φύσει προϋπαρξιν αὐτῆς.

Τί ἐστὶ τὸ Ὑψίστον Ἀγαθόν; Τοῦτο εἶναι τὸ πλέον δύσκολον μάθημα διὰ τὸν Φιλόσοφον. Περὶ τούτου δὲν ὁμιλεῖ εὐχαρίστως καὶ συχνὰ ὁ Πλάτων. Ὁ Σωκράτης τῶν διαλόγων του ζητεῖ πάντοτε νὰ ἀποφύγη τὴν συζήτησιν ὡσάκις τίθεται ἄμεσος ἡ ἐρώτησις περὶ τοῦ Ὑψίστου ἀγαθοῦ. Ἐδῶ δὲν χωρεῖ ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου. Ἀλλ' οὐδὲ ὁ φιλοσοφικὸς μῦθος εἶναι εὐκόλον νὰ τεθῆ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν μας. Διὰ τοῦτο προκειμένου νὰ περιγράψῃ αὐτὸ ὁ Φιλόσοφος χωρεῖ μετὰ προσοχῆς καὶ μόνον κατ' ἀναλογίαν τινὰ πρὸς τὸ ἔκγονον, τὸ κύριον δημιούργημα αὐτοῦ. Τὸν Θεὸν θέλει νὰ συλλάβῃ διὰ τοῦ αἰσθητοτέρου θεοῦ. Διὰ τοῦτο καταφεύγει εἰς τὸν ἥλιον, ὡς τὸ κάλλιστον τῶν αἰσθητῶν καὶ εἰς τὴν ὄρασιν, τὴν εὐγενεστέραν τῶν αἰσθήσεων. Κατ' ἀναλογίαν αὐτῶν θὰ ζητήσῃ νὰ σκιαγραφήσῃ τὸ ἀπερίγραπτον τῆς ὑπεροχῆς τοῦ Ὑψίστου Ἀγαθοῦ. Ὁ ἥλιος μᾶς δίδει τὴν δύναμιν τοῦ εἰδέναι διὰ τοῦ φωτὸς αὐτοῦ. Δύναται ἀκόμη ὁ ἴδιος νὰ ὀραθῆ, χωρὶς αὐτὸς νὰ εἶναι καὶ ὄρασις. Ἡ ὄρασις πάλιν εἶναι τι τὸ φωτεινόν, βλέπει τὸ φῶς, δὲν εἶναι ὅμως ποτέ ἥλιος. «Οὐκ ἔστιν ἥλιος ἡ ὄψις ἡμῶν ἀλλ' ἡλιοδέστατον... τῶν περὶ τὰς αἰσθήσεις

ὀργάνων... καὶ ὁ ἥλιος ὄψις μὲν οὐκ ἔστιν, αἴτιος δι' ὧν αὐτῆς ὀρᾶται ὑπ' αὐτῆς ταύτης». Τὸν ἥλιον ὅμως αὐτὸν ὅστις εἶναι ἡ αἰτία τῆς ζωογονήσεως τῶν ὄντων καὶ τῆς ὀράσεως καὶ τῆς γνώσεως αὐτῶν ὑφ' ἡμῶν, τὸν ἐγέννησεν αὐτὸ τὸ Ὑψιστον Ἄγαθόν, κατ' ἀναλογίαν τινὰ πρὸς ἑαυτό. Καὶ «τοῦτον (τὸν ἥλιον) τάγαθόν ἐγέννησεν ἀνάλογον ἑαυτῷ—ὅ,τι περ' αὐτὸ (τάγαθόν ἐστὶ) ἐν τῷ νοητῷ τόπῳ—πρὸς τε νοῦν καὶ τὰ νοούμενα, τοῦτο τοῦτον (τὸν ἥλιον ἐγέννησεν) ἐν τῷ ὀρατῷ πρὸς τε ὄψιν καὶ τὰ ὀρώμενα». Καὶ αὐτὸ λοιπὸν τὸ ἡλιακὸν φῶς ὅπερ εἶναι ἀπαραίτητον διὰ τὴν ὄρασιν τῶν φυσικῶν ὄντων, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν αὔξησιν αὐτῶν, τὸ ἔδωκεν αὐτὸς ὁ Θεός, ὁ ἥλιος ὁ νοητός. Τρόπον τινὰ τρίτον τί πρὸς τελείωσιν τῆς ὑπαρχούσης ἤδη ὀράσεως ἀλλὰ καὶ τῆς γενέσεως αὐτῶν τῶν ὄντων. Τὸν ἐποίησε δὲ κατ' ἀναλογίαν αὐτοῦ τοῦ πρώτου δημιουργοῦ. Ὅ,τι ρόλον παίζει τὸ «Ὑψιστον Ἄγαθόν» μέσα εἰς τὸν νοητὸν κόσμον ὡς πρὸς τὸν νοῦν καὶ τὰ νοούμενα, τὸν αὐτὸν ρόλον παίζει καὶ ὁ ἐξ αὐτοῦ γεννηθεὶς ἥλιος διὰ τὸν κόσμον τῶν αἰσθητῶν μεταξὺ τῆς ὀράσεως καὶ τῶν ὀρωμένων. Ὁ αἰσθητὸς ἥλιος εἶναι μὲν αἰτία τῆς ζωῆς καὶ γνώσεως, πλὴν μόνον διὰ τὰ αἰσθητά, τὰ ἀτελῆ ὄντα. Τὸ φῶς δὲν μᾶς βοηθεῖ διὰ τὴν γνῶσιν τοῦ ὄντως ὄντος, εἰς τὴν σύλληψιν τῆς πραγματικῆς Ἀληθείας. Ἡ ἀληθὴς γνῶσις τῆς ἀληθοῦς πραγματικότητος εἶναι δυνατὴ μόνον ὅπου τὸ Ὑψιστον Ἄγαθόν, «τὸ ὄντως ὄν», χύνει τὸ πλούσιον φῶς αὐτοῦ. Ὅστε κατ' ἀναλογίαν μόνον δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν: Ὅπως περὶ τῶν αἰσθητῶν ὄντων ζωὴ καὶ ὄρασις εἶναι δυνατὴ μόνον ὅπου ὁ φυσικὸς ἥλιος χύνει τὸ φῶς του, οὕτω καὶ προκειμένου περὶ τοῦ νοητοῦ κόσμου ἡ ψυχὴ νοεῖ καὶ γνωρίζει πραγματικὰ «καὶ νοῦν ἔχειν φαίνεται», μόνον ὅταν ἔχει στραφῆ ἐκεῖ ὅπου «καταλάμπει ἡ ἀλήθεια καὶ τὸ ὄν». Ὅταν δὲ τὸ νουαντίον στρέφεται πρὸς τὰ αἰσθητά, «τὸ τῷ σκότῳ κεκραμένον», τότε δὲν νοεῖ ἀλλὰ «δοξάζει τε καὶ ἀμβλυώττει... καὶ ἔοικεν νοῦν οὐκ ἔχοντι». Ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ γνῶσις εἶναι τὰ ποθητὰ τῆς ψυχῆς μας, Ἀνώτερον καὶ ὠραιότερον τούτων κατ' ἀσύγκριτον βαθμὸν εἶναι τὸ Ὑψιστον Ἄγαθόν ὡς ἡ πηγὴ καὶ ἡ αἰτία ἀμφοτέρων τούτων. Τὰ δύο ἀνώτερα εἶναι ἀπλῶς ἀγαθοειδῆ ἕναντι τοῦ ἀγαθοῦ καθ' αὐτό. Τοσοῦτον ὑπερβάλλει αὐτὰ εἰς κάλλος. «Τοῦτο τοίνυν τὸ τὴν ἀλήθειαν παρέχον τοῖς γινωσκομένοις καὶ τῷ γινώσκοντι τὴν δύναμιν ἀποδιδὸν τὴν τοῦ ἀγαθοῦ ἰδέαν φάθι εἶναι αἰτίαν δ' ἐπιστήμης οὔσαν καὶ ἀληθείας ὡς γινωσκομένης διανοοῦ, οὕτω δὲ καλῶν ἀμφοτέρων ὄντων, γνώσεώς τε καὶ ἀληθείας, ἀλλο καὶ κάλλιον ἔστι τούτων ἡγούμενος αὐτὸ ὀρθῶς ἡγήσει... ὥσπερ ἐκεῖ φῶς τε καὶ ὄψιν ἡλιοειδῆ μὲν νομίζειν ὀρθόν, ἥλιον δέ... οὐκ ὀρθῶς... οὕτω καὶ ἐνταῦθα ἀγαθοειδῆ μὲν νομίζειν ἀμφοτέρα ταῦτα ὀρθόν, ἀγαθὸν δὲ ἡγεῖσθαι ὀπότερον αὐτῶν οὐκ ὀρθόν, ἀλλ' ἔτι μείζονως τιμητέον τὴν ἀγαθοῦ ἕξιν. Ἀμή-

χανον κάλλος!» ἀναφώνει ἔκθαμβος ἀκούων ταῦτα ὁ Γλαύκων. «Εἰ ἐπιστήμην μὲν καὶ ἀλήθειαν παρέχει αὐτὸ δὲ ὑπὲρ ταῦτα κάλλει ἐστὶν... εὐφήμεϊ», προτρέπει ὁ ἱεροφάντης Σωκράτης πρὸ τοῦ ὑψηλοῦ θέματος, ὅταν ὁ Γλαύκων ἐτόλμησε καὶ νὰ διανοηθῆ ἀκόμη τὴν σύγκρισιν τοῦ ἀγαθοῦ πρὸς τὴν ἐπίγειον ἡδονήν.

Μεγαλυτέρα λοιπὸν ἐμβάθυνσις πρὸς μύησιν εἰς τὸ πρᾶγμα! Διὸ καὶ ποιεῖται νέαν σύγκρισιν πρὸς τὸν ἥλιον καὶ τὰς ιδιότητας αὐτοῦ, ἵνα κατὰ τὸ δυνατὸν καλυπτεθῆ ἢ ὑπεροχὴ τῶν ιδιοτήτων τοῦ ὑψίστου Ἀγαθοῦ. Ἴνα νοήσωμεν ὅτι αὐτὸς ἐστὶν ἡ μόνη τῶν πάντων αἰτία. «Τὸν ἥλιον τοῖς ὀρωμένοις οὐ μόνον τὴν τοῦ ὀρᾶσθαι δύναμιν ἀλλὰ καὶ τὴν γένεσιν καὶ αὔξην καὶ τροφήν οὐ γένεσιν αὐτὸν ὄντα (χωρὶς νὰ εἶναι ὁ ἴδιος γένεσις παρέχει αὐτὴν) καὶ τοῖς γινωσκομένοις τοῖνυν μὴ μόνον τὸ γινώσκεσθαι φάναι ὑπὸ τοῦ ἀγαθοῦ παρεῖναι, ἀλλὰ καὶ τὸ εἶναι τε καὶ τὴν οὐσίαν τὴν ὑπεκείνου αὐτοῖς προσεῖναι, οὐκ οὐσίας ὄντος τοῦ Ἀγαθοῦ, ἀλλ' ἐτι ἐπέκεινα τῆς οὐσίας πρεσβεῖα καὶ δύναμις ὑπερέχοντος». Τὸ εἶναι καὶ τὴν οὐσίαν λαμβάνουν τὰ πάντα ἀπὸ τοῦ Ὑψίστου Ἀγαθοῦ, ὅπερ ἴσταται «ἐπέκεινα», ὑπεράνω καὶ αὐτοῦ τοῦ εἶναι καὶ τῆς οὐσίας κατὰ τὴν Πρωταρχικότητα καὶ τὴν δύναμιν αὐτοῦ. «Τὰ μὲν οὖν ἐμοὶ φαινόμενα οὕτω φαίνεται, ἐν τῷ γνωστῷ τελευταία ἡ τοῦ Ἀγαθοῦ Ἰδέα καὶ μόλις ὀρᾶσθαι, ὀφθεῖσα δὲ συλλογιστέα εἶναι ὡς ἄρα πᾶσι πάντων αὕτη ὀρθῶν τε καὶ καλῶν αἰτία, ἐν τε ὀρατῷ φῶς καὶ τὸν τούτου κύριον τεκοῦσα ἐν τε νοητῷ αὕτη κυρία ἀλήθεια καὶ νοῦν παρεχομένη: καὶ ὅτι δεῖ ταύτην ἰδεῖν τὸν μέλλοντα ἐμφρόνως πράξειν ἢ ἰδίᾳ ἢ δημοσίᾳ» (1).

Ὅν, Ἀλήθεια, Γνώσις, Ἠθικαὶ Ἀξίαι, Ἀγαθὸν εἶναι ὅ,τι ἀπασχολεῖ τὸν Πλάτωνα. Ὅλα αὐτὰ τὰ εὔρε παρὰ τῷ Θεῷ καὶ μόνον, ὡς τὴν Ἰδέαν τοῦ Ὑψίστου Ἀγαθοῦ. Αὐτὸ εἶναι τὸ «μέγιστον μάθημα», ὅπερ ἐνδιαφέρει τὸν Φιλόσοφον. Ἐὰν δὲ τὰ πάντα φύσει ῥέπει πρὸς τὸ Ἀγαθόν, τότε τὰ πάντα κατὰ τὸν Πλάτωνα δέον νὰ στραφοῦν πρὸς τὸν Θεόν, ὡς τὴν μόνην πηγὴν παντὸς ἀγαθοῦ, καὶ ἄνευ τοῦ ὁποίου οὐδὲν οὔτε γεννᾶται οὔτε διατηρεῖται εἰς τὸ εἶναι.

Δύσκολον εἶναι νὰ παρακολουθήσωμεν τὴν εὐκίνησιν τοῦ Πλάτωνος κατὰ τὴν ζήτησιν τῆς πρώτης αἰτίας τοῦ παντός. Πότε δέχεται τὰς Ἰδέας ὡς τὴν αἰτίαν τῶν καθ' ἕκαστα ὄντων καὶ πότε τὴν Ἰδέαν τοῦ Ἀγαθοῦ ὡς τὴν κορυφὴν τῶν πάντων καὶ τὴν πρώτην αἰτίαν καὶ αὐτῶν τῶν Ἰδεῶν—ἀφοῦ εἶναι ἡ κυρία αἰτία πάσης οὐσίας (2).

1. Πολ. V 508a—509b, 517b.

2. Ἄλλοτε δίδει νοῦν εἰς τὰς Ἰδέας, ἄλλοτε ἡ ψυχὴ τοῦ Παντός ἔχει νοῦν καὶ ἄλλοτε τὸ ἀγαθὸν εἶναι ὁ Νοῦς (Φίληβ. 22c). Ἄλλοτε πάλιν αὐτὸς ὁ Θεὸς εἶναι ὁ Πα-

Οἱ φιλόσοφοι βαδίζουν συνήθως ἐκ τοῦ κόσμου ὡς τινος δεδομένης πραγματικότητος, διὸ δυσκόλως ἀναφέρονται ἀπ' εὐθείας καὶ σαφῶς εἰς τὴν πρώτην Ἀρχήν. Μόνον ὅταν οἱ δύο μεγάλοι—Πλάτων καὶ Ἀριστοτέλης—ἐξαντλήσουν τὰς προσπάθειάς των ἐπὶ τοῦ αἰσθητοῦ κόσμου, θὰ στραφῆ ὑπὸ τῆς Στοᾶς ὀριστικὰ ἡ Φιλοσοφία πρὸς τὸν Θεόν, διὰ νὰ καταλήξῃ εἰς τὸν μυστικισμόν τῶν Νεοπλατωνικῶν.

Ἡ ΨΥΧΗ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Διὰ τῆς μεγαλειώδους συλλήψεως τῶν Ἰδεῶν καὶ δὴ μὲ τὴν Ἰδέαν τοῦ Ἀγαθοῦ εἰς τὴν κορυφήν ὅλων ἐπέτυχεν ὁ Πλάτων τὴν ποθητὴν αὐτῷ ἐνότητα τοῦ κόσμου. Παρὰ ταῦτα αἰσθάνεται ὅτι ὑπάρχει ἀκόμη χάσμα τι, κάποια ῥωγμὴ εἰς τὸ ἐνιαῖον φιλοσοφικόν του οἰκοδόμημα. Μένει ἀκόμη σκατεινὸν τὸ πρόβλημα τῆς σχέσεως τοῦ νοητοῦ κόσμου πρὸς τὴν ὕλην, ἡ ἔνωσις τῶν ὁποίων πρέπει νὰ μᾶς δώσῃ τὴν πραγματικότητα τοῦ αἰσθητοῦ κόσμου. Ὁ νοῦς τοῦ Φιλοσόφου συνέλαβεν ὅτι, ἐκτὸς τοῦ αἰσθητοῦ κόσμου, ὑπάρχει καὶ ὁ νοητός, ὁ πνευματικὸς τοιοῦτος. Ὁ δὲ αἰσθητὸς κόσμος ὑπάρχει μόνον καθ' ὅσον μετέχει τοῦ νοητοῦ. Δὲν κατενόησεν ὅμως ἀκόμη σαφῶς τὸν «ἀπορώτατον, δύσφραστον καὶ θαυμαστόν» αὐτὸν τρόπον τῆς μεθέξεως τῶν φαινομένων εἰς τὰς Ἰδέας. Διὰ τοῦτο ζητεῖ ἀκόμη νὰ εὔρη κάποιον σύνδεσμον, ὅστις θὰ τὸν διευκολύνει πρὸς μεγαλυτέραν διείσδυσιν εἰς τὸ ὅλον μυστήριον τοῦ κόσμου. Ἰδέα καὶ ὕλη δὲν εἶναι διὰ τὸν Πλάτωνα ἀπολύτως ἐχθρὰ πρὸς ἀλληλα, εἶναι ὅμως σχεδὸν ὅλως ἀντίθετα κατὰ τὴν οὐσίαν αὐτῶν. Αἱ

τῆρ καὶ δημιουργὸς τῶν πάντων. Ἰδέα εἶναι αὐτὸς ὁ Θεὸς ὁ δὲ κόσμος, ὡς εἰκὼν τοῦ νοητοῦ Θεοῦ, εἶναι Θεὸς αἰσθητός. Τιμ. 28 C, 29 E, 27a, 92 E. Τὰ γραπτὰ τῶν μεγάλων προϋποθέτουν πάντα κάποιον εὐρυτέραν γνῶσιν τῆς ἀληθείας, ἣν ἐδίδασκον καθημερινῶς οἱ φιλόσοφοι. Ἄλλως δὲν ἦτο δυνατόν ν' ἀναφέρῃ διαρκῶς εἰς τὰ ἔργα του ὁ Πλάτων τὴν Ἰδέαν, ὡς ἀρχὴν τῶν φαινομένων. Ὅταν δὲ ὁ Πλάτων ἐπιμένῃ νὰ γνωρίσωμεν τὴν Ἰδέαν (Ἰδέαν τῶν φαινομένων, Ἰδέαν τοῦ καλοῦ, Ἰδέαν τοῦ ἀγαθοῦ, τὴν ὑψίστην), ἐννοεῖ νὰ νοήσωμεν τὸ βᾶθος τοῦ Κόσμου καὶ τῆς ζωῆς, αὐτὸν ἑαυτὸν μας, ἐντὸς τῆς ὅλης πραγματικότητος, ἐντὸς τοῦ τῶν πάντων δημιουργοῦ Θεοῦ. Ἐκεῖ ὑπάρχει ἡ βεβαιότης ἡ τελεία—ἐναντι τῆς ἀβεβαιότητος, ἣν ἀπέφεραν ἡ ἀθεΐα καὶ ἡτις κυρίως ὤθησε τοὺς φιλοσόφους εἰς ἔρευναν. Βοηθούμενοι ὑπὸ τῶν διαφόρων τοῦ φιλοσόφου ἐκφράσεων θὰ ἠδυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι ὁ Πλάτων ἔχει συλλάβει τὴν Ἐνότητα τοῦ ὅλου Κόσμου ὡς ἑξῆς: Ὁ Θεὸς ὡς ἡ ὑψίστη Ἰδέα εἶναι ἡ Αἰτία τῶν Ἰδεῶν τοῦ Κόσμου, ἃς ἔχει ἐν Νῶ ἐν αἰωνίῳ παρόντι τελείας καὶ ἀναλλοιώτους. Αὐταῖ ἀποκαλύπτονται ἐν χρόνῳ διὰ τῶν αἰσθητῶν, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ θίγεται τὸ ἀναλλοίωτον αὐτῶν. Ὅλα ἐξέρχονται ἐξ ἐκείνης τῆς Ἰδέας καὶ εἰς ἐκείνην πρέπει νὰ ἐπιστρέψουν, διὰ νὰ εὔρουν τὴν τελείωσιν καὶ τὴν ἡρεμίαν αὐτῶν. Ἐν ἑκάστῳ ὄν ὅμως μετέχει διαφόρως εἰς τὸν μυστηριώδη αὐτὸν ὄργανισμόν τῆς νοστολγίας τοῦ Αἰωνίου, τῆς Ἀθανασίας.